

Inimhää! ja tema maagia tabamine II

(Algus TMKs 2019, nr 10)

„Emajõe ööbikud“

Alo Põldmäe kammerooper laulupeo sünnist „Emajõe ööbikud“.
Libreto autorid: Rein Veidemann ja Leelo Tungal. M uusikajuht ja dirigent: Markus Leppoja. Lavastaja: Ivar Põllu. Kunstnik: Kristiina Põllu. Valguskunstnik: Rene Liivamägi. Kontsertmeister: Piia Paemurru. Osades: Maria Listra, Oliver Kuusik, Märt Jakobson, Rasmus Kull, Atlan Karp, Simo Breede, Eva Maria Shepel ja Karl M arkus Kaiv. Kaastegevad: Tartu Noortekoor (koormeistrid Riho Kadri ja Markus Leppoja) ja kammeransambel: Tartu keelpillikvartett koosseisus Kristel Eeroja-Põldoja (I viiul), Kadri Palu (II viiul), Kadri Rehema (viola) ja Reet Mets (tšello) ning Ursula Chillaud (saksofonid), Andre Hinn (klaver) ja Heigo Rosin (löökpillid). Esietendus 7. VI 2019 Tartu Uues Teatris.

Uudisteost „Emajõe ööbikud“ on ajakirjanduses juba palju lahatud. Ooperi autoritele on antud mitmeid-setmeid hinnanguid. Kuna ma olen omal ajallaulnud Alo Põldmäe laule Marie Underi sõnadele („Kaks sonetti“ ja „Ekstaas“), siis huvitas mind väga, milline on tema praegune helikeel ja kuivõrd on helilooja arvestanud ideede olulise väljendaja, lauljaga. Rollivalikud olid head, kõik tegijad ei olnud mitte üksnes tublid lauljad, vaid ka näitlejad ning lavastaja Ivar Põllu oli andnud neile kõigile võimaluse end maksma panna. Kõik osatäitjad andsid vaatajale-kuulajale endast ilmselt parima. Oli nauditav kuulda üle pika aja Oliver Kuusiku puhast ja selget tenorit ning erakordse häälemahu ja tämbriga Atlan Karbi mehist baritoni. Etenduse tuumaks kujunes Maria Listra uskumatult helges võtmes loodud Lydia Koidula kuju, mis tõi esile Koidula tulise temperamendi ja karismaatilise isiksuse ühes tema erakordse mõjuga oma kaasaegsetele. Veenev ja professionaalne esitus andis lauljale kätte head vahendid. Pean tunnustama, et see valik oli täispanus tollesse, meie kultuuriloos märgilise tähtsusega ettevõtmisse!

Birgitta festival 2019

Charles Gounod' ooper „Faust“. Dirigent: Jan Latham-Koenig.
Lavastaja: Ekaterina Odegodova. Kunstnik: Etel Iosha.
Kostüümikunstnik: Svetlana Grishtshenkova. Osades: Faust - Khachatur Badalyan, Mefistopheles - Evgeny Stavinsky, Marguerite - Ekaterina Petrova, Valentin - Alexey Bogdanchikov, Siebel - Gayane Babadzhanyan, Wagner - Dmitri Orlov, Marthe - Irina Romishevskaya. Moskva Novaja Opera koor ja orkester.
Etendus 14 VIII 2019.

Teater.Muusika.K...

01.11.2019 00:00

Tiiu Levald

65,66,67,68,69,70,71

Rahvusoper Estonia

Ooper

Birgitta festival on meelitanud muusi kateatri publikut Pirita kloostri müüri de vahele juba viisteist aastat. See Eri Klasi eestvedamisel sündinud festival on aastate jooksul sisaldanud väga erinevaid ooperi-, džässi- ja galaõhtuid. Meelde on jäänud Dmitri Bertmani lauvitavad Moskva Helikon Opera lavastused ja karismaatiliste lauljate rollid, kuigi on olnud ka neid, mis on tekitanud küsimusi. Seekord õnnestus näha Novaja Opera solistide, koori ja orkestri ettekandes Charles Gounod ooperit „Faust”. Teatri solistide tasemes ei tulnud pettuda, Youtube'i vahendusel sain teada, et Fausti laulnud tenor Khachatur Eadalyan on olnud juba Galina Višnevskaja ja Luciano Pavarotti konkursside võitja. Noor laulja õppis algul majandust, kuid tema imelise tämbriga tenorihääl tõi ta lõpuks ooperilavale. Noorusele vaatamata on Badalyan jõudnud juba laulda paljudel lavadel, omandanud usinalt küllalt avara repertuaari ja saanud dirigentidelt kõrge hinnangu oma põhjalikkuse ja töökuse eest.

Ekaterina Odegova oli asetanud oma lavastuses rõhu Marguerite'i saatusele, mis on ka igati põhjendatud - oli ju Gounod' esialgne plaan andagi ooperile tema nimi - , ja ka see roll kõlas ülimalt sugestiivse ja lopsaka hääletämbriga sopranilt. Tuumaka hääle ja sügavuti mineva rollikäsitlusega Ekaterina Petrova andis imeliselt vaoshoitult edasi selle goetheliku tegelase hingepeinat. Ka teised lauljad pakkusid kõrvale naudingut, neid kõiki iseloomustas kõrge professionaalsus, mis lõi eeldused musitseerida heas koostöös dirigent Jan Latham-Koenigiga metsosopranil Gayane Babadzhanjanil Siebelina, baritonil Alexey Bogdanchikovil Valentinina ja bassil Evgeny Stavinskyl - Mefistophelesina.

Lavastus ise jäi aga kahjuks eklektiliseks, seda eelkõige kunstnike Etel Iosha ja Svetlana Grischtschenkova kontseptsiooni tõttu. Ilmselt soovist rõhutada noore Fausti ja Marguerite'i armastuse tärkamise romantilisust, olid teise vaatuse kostüümid ja interjäär viidud Goethe aega, ooperi algus ja lõpp aga askeetlikku nüüdisaega. Mefistophelesi olemusest ei kiiranud seda saatanlikkust, mis on Gounod' helide romantilisusest hoolimata selles karakteris ju ikkagi olemas. Kahju. Dmitri Bertmani ja Ene-Liis Semperi tandem näiteks on Estonia laval selle teema suurepäraselt esile toonud, seda muidugi ka tänu Ain Angeri jõulisele Mefistophelesi karakterile.

Birgitta festivali Ooperigala 17. VIII Solistid Katarina Dalayman, Michael Weinius ja Vladimir Kudashev, Novaja Opera koor, dirigendid Jan Latham-Koenig ja Tobias Ringborg.

Kahtlemata oli selle õhtu naelaks Rootsi metsosopran Katarina Dalayman, kellele järgnesid Rootsi tenor Michael Weinius ja Novaja Opera bass Vladimir Kudashev ning tõelise suveräänina Novaja Opera koor, kes lummas oma säravate sopranite ning uskumatult mahlakate ja ühtse tämbriga kõlavate altidega. Ma ei

mäleta, et oleksin viimaste aastakümnete jooksul kuulnud teist sellist hoogsat „Polovetside tantsude ja koori” ettekannet Aleksandr Borodini ooperist „Vürst Igor”. Dirigent Jan Latham-Koenigi tempod andsid nendele stseenidele tulise hoo, millele lisandus hiljem bass Vladimir Kudaschevi esituses Kontšaki värvikas aaria, mille tekst mõjus üsnagi kaasaegselt.

Katarina Dalayman on kuuldavasti laulnud peaaegu kõikidel maailma kuulsamatel lavadel ja kujunenud Wagneri metsosopranirollide väga nõutud lauljaks ka Metropolitan Operas. Oma mahukat ja tiheda kontsentratsiooniga hääletämbrit vormib see sisukas interpreet nagu vaha. Sellel, et tal ei ole enam glamuurset verinoort välimust, ei ole mitte mingit tähtsust; nii tema Amneris kui Carmen olid muusikaliselt täisväärtuslikud ja igati rolli idee teenistuses. Ja ei saa salata, et Saint-Saänsi ooperi „Simson ja Delila” aariat „Mon coeur s'ouvre à ta voix” kuuleb sellises esituses väga harva. See pakkus tõelist naudingut kõrgest vokaalkunstist. Tenor Michael Weinius esitas meil harva kuuldud aaria „O souverain” Massenet ooperist „Cid” hea sisemise pingega ja kauni kõlaga ning oli Bizet’ „Carmeni” lõpustseenis Dalaymanile vääriline partner.

Kahjuks tekitas selle õhtu kujunduslik külg mõningaid küsimärke. Nimelt oli seekordne festival pühendatud festivali algataja Eri Klasi 80. sünniaastapäevale, mistõttu võib mõista korraldajate soovi kuvada Wagneri „Lohengrini” avamängu ajal lava tagaplaanile video- ja pildisalvestusi Eri Klasist. Kuid seda tulnuks teha suurema pieteeditunde ja täpsusega. Paraku ilmusid pildid suvaliselt, muusikaga sobitumata... ja siis veel need kloostrivaremete aknaaukude katete mustavad pinnad! Ülejäänud muusikaliste numbrite taustavirvendused aga lausa segasid kontserdi jälgimist.

Lugened Sirbist (16. VIII 2019) Auri [ürna ülevaadet Birgitta festivali avaõhtust ja kuulnud pealtnägijate peaaegu kattuvaid muljeid festivali lõpuõhtust, jäi hinge kripeldama küsimus, kui läbimõeldud siiski oli Birgitta festivali kunstilise juhi vahetus ja milliseks kujuneb festivali edasine käekäik.

Mõningaid mõtteid seoses Saaremaa ja Narva ooperipäevadega Kontsertetendus „Mr. Georg Ots”. Libreto: Marina Skalkina. Lavastaja: Dmitri Bertman. Muusikajuht ja dirigent. Valeri Kirjanov. Kunstnik: Rostislav Protassov. Valguskunstnik: Aleksei Nikolajev. Koormeister: Jevgeni Iljin. Koreograaf: Edvald Smirnov. Osades: Rene Soom, Heli Veskus, Anu Kaal jt. Produktsioon: Helikon Opera ja Rahvusooper Estonia. Etendused 24. ja 28. VII 2019 Saaremaa ooperipäevadel.

Kuna Sirbi veergudel on Anne Aavikult ilmunud põhjalik analüüs sellest etendusest, ei hakka ma paljut tema mõttekäikudest

kordama. Küll aga soovin väljendada kahju- ja piinlikkusetunnet, et sellisest erakordselt mitmekülgsest muusikust, peaaegu alati hinge puudutavalt mõjuvast, erandliku tämbriga lauljast ja erakordse saatusega isiksusest, nagu on Georg Ots meie kultuuriloos, toodi lavale selline „lugulaul“. Prantsuse lütseumi ja Tallinna Polütehnilise Instituudi lõpetanud noormehest Georg Otsast sai autodidaktist muusik, seletamatu karismaga interpreet, näitleja ja laulja, kes oli määratud elama ajal, mis seadis kõikvõimalikke tõkkeid neile muusikalistele saavutustele, milleks Ots olnuks ilmselgelt võimeline. On valus, et stsenaariumi loojad polnud süüvinud kõige olulisemasse Georg Otsast maha jäänud materjali, helisalvestustesse, ega tema kui kunstniku tegelikesse väärtustesse. See, et toonase „suure kodumaa“ avarustes tunti eelkõige nõukogulikku massilaulu ja operettfilmi „Mister X“, ei oleks tohtinud kammitseda loo tegijaid.

ERRi helisalves on olemas Georg Otsa võrratu esitus Saare, Tambergi, Schuberti, Tšaikovski jt lauludest, mis on sündinud koostöös sama võrratu pianisti Eugen Keldriga, samuti suurepärane helijalg Tšaikovski „Jevgeni Onegini“ etendusest toleaegses Leningradi Kirovi-nimelises Ooperija Balletiteatris maailmakuulsa Teresa Stratase (Violetta) ja Georg Otsaga (Giorgio Germont) ning kordumatu interpretatsiooniga Jago monoloog Verdi ooperist „Othello“, dirigendiks Neeme Järvi. Enneolematult sugestiivselt ja hurmavalt kõlavad Otsa esituses ka Deemoni aariad Rubinsteini samanimelisest ooperist. On teada, et möödunud sajandi üks märkimisväärsemaid metsosopraneid Irina Arhipova õppis Otsa salvestusi kuulates oma emakeele laulukultuuri. Ja Dmitri Hvorostovski on tunnistanud, et noorena kuulas ta korduvalt Otsa ooperisalvestusi. Need andmed pärinevad EMTA professorilt Ivari Iljalt, kes on nende kahe vokaalmaailma gigandiga aastaid koostööd teinud.

Loodan väga, et 21. märtsil 2020 tähistatakse meil väärikalt Georg Otsa sajandat sünniaastapäeva, luues praegusele kuulajale, eelkõige nooremale põlvkonnale õige pildi sellest meie erakordsest muusikust ja lauljast, kes, kui aeg olnuks teine, oleks kindlasti säranud ka Euroopa lavadel. Mis võib olla veel rõõmustavam kui see, et väikese Eesti pinnal tekivad veel ühed ooperipäevad. Narva ooperipäevade kunstiline juht Julia Savitskaja on Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia haridusega laulja, kes on käivitanud julge ja päris ulatusliku projekti endise Kreenholmi manufaktuuri varemetesse püstitatud ooperitelgis. Küllastasin tänavu suvel selle festivali kahte etendust.

Vincenzo Bellini ooper „Norma“. Dirigent: Chloe Dufresne.
Lavastaja: Ville Saukkonen. Valguskunstnik: Tuukka Aimasmäki.
Kostüümikunstnik: Riia Lampinen. Osades: Norma - Katrin Targo, Pollione - Giuseppe Varano, Adalgisa - Kaisa Näreranta, Oroveso -

Kristjan Mõisnik, Clotilde - Eva Semerdijev, Flavio - Ilmari Leisma.
Produksioon: International Opera Company Finland. Esietendus
30. VIII 2019 Kreenholmi manufaktuuri ooperitelgis. Nähtud
etendus 31. VIII 2019.

Raimo Kangro koguperemuusikal „Juku“ Leelo Tungla libretole.
Dirigent: Jüri-Ruut Kangur. Lavastaja: Andrus Vaarik. Osades:
Juku - Juuli Lill; teistes osades: Angelika Mikk, Laura Põldvere,
Oliver Kuusik, Atlan Karp, Sigrid Mutso, Martin Lume jt.
Kaastegevad: festivali projektiorkester, koorid ja laste balletitrupp.
Esietendus 1. IX 2019 Kreenholmi manufaktuuri ooperitelgis.

„Norma“ tekitas hämmingut ja mitmeid küsimusi. Esiteks tundus
lausa uskumatu, et Soomes on saanud tegevusvälja nii
ebaprofessionaalne kooslus. Teiseks, miks oli kutsutud selline
produksioon Narva? Ma ei hakka kulutama kirjasõna
üksikasjadele, kirjeldamaks Bellini ooperi absurdset lavastust. Küll
aga oli kahju sellest, et ettevõtmisse oli kaasatud kaks eesti lauljat,
Katrin Targo (sopran) ja Kristjan Mõisnik (bass). Katrin Targo on
kauni hääletämbriga hea muusik, kellel on Viinis lauljana rohkelt
rakendust. Tema head vokaalset taset oratooriumilauljana tõestab
kas või Haydni „Aastaaegade“ ettekande /roe-salvestus möödunud
aasta novembris Viini Jesuitenkirches [Katrin Targo (sopran),
Markus Miesenberger (tenor), Andreas Jankowitsch (bass),
Consortium Musicum Alte Universität Wien ja Viini Sümfoonikute
liikmed, dirigent Stefan Zikoudis], Ka Eestis on ta end tõestanud
kui muusikaalne ja hääletehnikat valdav suurvormide ja Lied'i laulja.
Kuid Bellini belcanto ja ooper „Norma“ kui selle stiili üks
märgilisemaid teoseid ei kuulu ilmselgelt tema areaali. Jääb vaid
loota, et ta kaunis hääl ei saanud selle ettevõtmisega kahjustada.
Kristjan Mõisnikul, kes teatavasti on ametis Sibeliuse Akadeemia
õppejõuna, on samuti meeldiva tämbri ja kooliga hääl.
Helilooja Raimo Kangro lahkus meie hulgast ülekohtuselt vara.
Suur tänu Julia Savitskajale, et ta kakskümmend aastat n-õ sahtlis
peidus olnud muusikali „Juku“ nüüd päevavalgele tõi ja sellega ka
helilooja 70. sünniaastapäeva tähistas. Leelo Tungal vaimuka
teksti autorina, Andrus Vaarik tundliku lavastajana ja Jüri-Ruut
Kangur muusikalise juhi ja dirigendina, lisaks laulvad näitlejad,
festivali projektiorkester, koor ja tantsulapsed on suutnud peaaegu
olematute finantside ja lühikese ajaga luua lavastuse, mis pakub
lusti nii lastele kui täiskasvanutele.
Lavastuse osatäitjate üle oli mul ülimalt hea meel. Seda, et Juuli
Lillel on lisaks kauni tämbri metsosopranihäälele ka nakatav
huumor, oleme Estonia laval juba korduvalt kogunud ja mul on
kahju, et tema lauljapotentsiaali nii napilt rakendatakse. Lille
loodud Juku on võrratu tegelane, kelle selge sõna ja kõlav laulmine
oli väga loomulikult lavastuse idee teenistuses. Ilmselt on siin

heaks abimeheks olnud lavastaja Andrus Vaarik, kellel endal on näitlejana jagunud komplitseeritud rollidesse ohtralt krutskeid. Tema lustivat ja suunavat abikätt oli tunda kõigi osatäitjate puhul ja mängulusti oh etenduses läbivalt tunda. Angelika Miku Pille lausa särises nii laulus kui liikumises, Sigrid Mutso Ema ja Martin Lume Isa rollid olid hea koomika piiril. Oliver Kuusik ja Laura Põldvere on võimelised uskumatuteks häälemoonutusteks. Muljetavaldav oma kõmiseva hääle ja lokaava juuksepahmakaga oli Atlan Karp Juurika rollis.

Nähtud etenduse miinuspoolele jäi aga helitehniline teostus, mis vajab kindlasti reguleerimist. Orkestri ja lauljate vaheline balanss oli, eriti esimeses vaatuses, liialdatud forte tõttu paigast ära ja äärmiselt segav. Tekst on selles tükis määrava tähtsusega, ao-a kahjuks ei ole ka helilooja seda alati arvesse võtnud. Ma loodan ka, et kui tuleval suvel viiakse see etendus Saaremaa ooperipäevadele, leitakse võimalus lavastuses veidi kärpeid teha. Lapsed väsivad kiiremini kui täiskasvanud ja neile ei paku lõbu vaheaegadel restoranis aega veeta.

Arvamus, et see säriseva muusika, vaimuka sõnamängu ja suurepärase osatäitjatega lugu vääraks pikemat eluiga teatrilaval, kõlas etenduse lõppedes mitme asjatundja suust.

(Järgneb)

Maria Listra Lydia Koidulana Alo Põldmäe ooperis „Emajõe ööbikud“. Tartu Uus teater, 2019. Henri Griinifoto
Kontsertetendus „Mr. Georg Ots“. Helikon Opera (Moskva) ja Rahvusooper Estonia produktsioon, Saaremaa ooperipäevad, 2019. Vasakult: Rene Soom, Heli Veskus, Aleksei Issajev ja Anu Kaal. Irina Mägifoto

Tiiu Levald